KİRAZ YETİŞTİRİCİLİĞİ

GİRİŞ:

Kültürün yapıldığı en eski yer Anadolu'dur.Dünyada 1500 civarında çeşidi bulunmaktadır.

Kirazlar meyveye 5-7 yıl sonra yatarlar.Tam verime ise 10-12 yaşında yatarlar. Ekonomik ömürleri 20-25 yıldır.

Ülkemizde 10 milyon. civarında kiraz ağacı bulunmaktadır. Türkiye'nin yıllık üretimi 200.000– 250.000 ton olup bu üretimin %10'u ihraç edilmektedir.Ülkemiz koşullarında verim ağaç başına 25-30 kg.dır Dünya sıralamasında ilk sıralara oynamaktayız.

İlk yıllarda ara tarım olarak fiğ ve benzeri bitkiler yetiştirilebilir.

İKLİM VE TOPRAK İSTEKLERİ:

İKLİM:

Kiraz ağaçları sıcak bir büyüme sezonu,kış mevsiminde belli bir süre dinlenme,yağmursuz bir çiçeklenme ve hasat dönemini severler.

Kiraz,soğuklama ihtiyacı yüksek bir meyve türüdür.1000 saatin üstünde soğuklama ister.Bu ihtiyacı karşılanmaz ise düzensiz çiçeklenme ve çiçek silkmeleri görülür.

Yaklaşık 1000 m. rakım yetiştiricilik için idealdir.

Kış soğuklarının –20 ºC'nin altına düştüğü yerlerde kiraz yetiştiriciliği yapılmamalıdır.

Aşırı yaz sıcakları çift pistil oluşumunu,dolayısıyla ikiz meyveyi teşvik ettiği için istenmemektedir. Çünkü böyle meyvelerin pazar değeri yoktur.

TOPRAK:

Kiraz kireç oranı düşük,drenajı iyi,derin ve hafif topraklardan hoşlanmaktadır.Taban suyu seviyesi 1m'nin altında olmalıdır.

KİRAZIN ÇOĞALTILMASI VE ANAÇLARI:

En uygun çoğaltma metodu aşı ile çoğaltmadır. En yaygın aşı şekli ise durgun göz aşısıdır.

TOHUM ANAÇLAR:

1.KUŞ KİRAZI(*Prunus avium*):Ülkemizde yaygın kullanılan bir araçtır. Oldukça kuvvetlidir uzun ömürlüdür. Uyuşma problemi yoktur. Ağır topraklardan hoşlanmaz.
2.İDRİS: (*Prunus mahalep*):Kireçli, kumlu topraklara adaptasyonu iyidir. Aşı uyuşmazlığı gösterebilir. Taç küçüktür, kuş kirazının %75 – 80 i kadardır.
3.YABANİ VİŞNE: (*Prinus cerasus*) Kirazla uyuşmaz sorunu vardır. Soğuklara dayanıklıdır. Kireçli toprakları sevmez,. Ağır topraklara toleranslıdır. Çok yaygın kullanılmaz.

KLONAL ANAÇLAR:

1.MAZZARD F 12/1 : Bakteriyel hastalıklara çok dayanıklı olup çelikle kolayca çoğaltılabilir.
2.COLT: Hibrit olup çelikle kolaylıkla çoğaltılabilir. Çeşitlerle uyuşması iyidir.
3.MAHLEB SL 64: Kurak ve kireçli topraklarda iyi gelişir. Kiraz ve vişnelerle iyi uyuşur.
4.STOCKTON MORELLO :Ağır ve nemli topraklarda kullanılır. Kök ur nematoduna dayanıklıdır. Üzerine aşılanan çeşitleri bodurlaşma etkisine sahiptir.

ANAÇ SEÇERKEN DİKKAT EDİLECEK HUSUSLAR

1.Toprak yapısı
2.Arazi topografyası
3.Sulama imkanları
4.Bölgede don şiddeti
5.Çiftçinin amacı

KİRAZIN DÖLLENME BİYOLOJİSİ:

Genelde kendine kısır bir meyve türü olduğu unutulmamalı ve en az 4-5 birbirini dölleme özelliğine sahip çeşitle bahçe kurulmalıdır. İyi bir tozlanma sağlayabilmek için çiçeklenme döneminde iki dekara bir kovan olacak şekilde arı kullanılmalıdır.

BAHÇE TESİSİ ÖNCESİ DİKKAT EDİLECEK HUSUSLAR

1.Arazinin mutlaka toprak tahlili yaptırılmalıdır.

2.Arazi tasfiye edilmelidir.

3.Tesviye işleminden sonra kurak bir dönemde (Örn. Eylül ayı) 90 cm aralık ve 90 cm derinlikte subsoiler ile patlama yapılmalıdır.

4.Meyilli ve yamaç yerler tercih edilmelidir.

5.Don tabanı oluşturan yerlere bahçe tesis edilmemelidir.

6.Toprak yapısına göre 40-50 cm ara ile drenaj kanalları açılmalıdır.

7. Ormanlık yere yakın arazilere mümkünse bahçe kurulmamalıdır.

BAHÇE TESİSİNDE DİKKAT EDİLECEK HUSUSLAR

1.Sıralar Kuzey-Güney istikametinde olmalıdır.
2.Dikim mesafesi;
-Kuş kirazı anaç ise 6x6 m veya 6x5 m.dir.
-İdris anaç ise 6x4 m veya 5x5 m olmalıdır.
-Yeni klonal anaçlı fidanlarla bahçe tesisi edilecek ise daha dar mesafeler kullanılmalıdır.
3.%12-15 oranında mutlaka dölleyici çeşit kullanılmalıdır. Unutulmamalıdır ki kiraz kendine kısır bir meyve türüdür.
4.Bir yaşlı fidanlar tercih edilmelidir.
5.Dikim ılıman iklimli bölgelerde, sonbaharda (Kasım, Aralık) diğer bölgelerde ilkbahar başlangıcında gözler uyanmadan önce yapılmalıdır.
6.Güvenilir yerden fidan alınmalıdır.
7.Dikimi yapılacak olan fidanların köklerindeki yaralı ve kırık kısımlar makas ile temizlenir (özellikle odunsu kökler). Bu sayede söküm sırasında zarar görmüş kök parçaları kesilerek temizlenmiş olur (Şekil3). Daha sonra bir kap içerisinde hazırlanan ilaçlı suya **(100 lt suya 400 gr Captan + 100 gr Benlate veya 100 lt suya 400 gr Captan + 100 gr Derosal)** fidan kökleri daldırılarak kök hastalıklarına karşı önlem alınır.
8.Fidanlar söküm derinliğinde dikilmelidir.
9.Fidan dikiminde fidan çukurlarına bir kürek yanmış ahır gübresi ve/veya her fidan çukuru için 100 gr. Triple Süperfosfat ile 100gr. Amonyum Sülfat da dikim toprağına karıştırılmalıdır.
10.Aşı noktası kesinlikle toprak altında kalmamalı,toprak yüzeyinden 5 cm. yukarıda olmalıdır.
11. Dikim sonrası mutlaka can suyu verilmelidir.
12. Dikim sonrası tepe kesiminde acele edilmemelidir. Fidanın 65-75 cm yüksekliğinden aşı noktasına ters yöndeki bir göz üzerinden tepesi vurulmalıdır. Gözler kabardığında uygulama yapılırsa iyi olur.

BAZI KİRAZ ÇEŞİTLERİ

EARLY BURLAT: Çok erkencidir. (24 mayıs) Meyvesi iridir. Meyve %25 oranında çatlama yapar.Yola dayanımı azdır.

VİSTA: Erkencidir .(31 mayıs) Ağaç verimi yüksektir. %3 oranında meyve çatlaması yapar .

STARKS GOLD (Beyaz kiraz) : Sofralık kalitesi iyi değildir. Sanayiye uygun bir çeşittir. 15 Haziran civarında olgunlaşır.

NOBLE: Geç olgunlaşır. (14 Haziran) Orta verimlidir. %5 oranında meyve çatlaması yapar.

LAMBERT: Çok geç olgunlaşır .(19 Haziran) Ağaçları verimli olup %18 oranında meyve çatlaması yapar. Yola çok dayanıklıdır.

ZİRAAT 0900: "Türk kirazı" unvanına sahiptir. Çok geç olgunlaşır. Parlak, koyu kırmızı, sert, sulu, çok iri ve kalitelidir. Hiç meyve çatlaması yapmaz. Tozlayıcıları: Starks Gold, Mertor Late, Lambert, Noble, Jubilee, Bigarrea, Gaucher dir.

KİRAZDA YILLIK BAKIM İŞLERİ

TOPRAK İŞLEMESİ:

Sonbaharda toprağın 10-15 cm derinlikten işlenmesi çok önemlidir. Bu işleme sayesinde toprağın fiziksel ve kimyasal özellikleri iyileşir.

Derin sürüm kesinlikle yapılmamalıdır.

SULAMA:

Yıllık yağışın 600 mm ve üzeri olduğu bölgelerde sulamaya ihtiyaç duyulmaz. 600 mm.nin altında yağış alan bölgelerde ise 2-3 kez sulama yeterlidir.

Kirazda damla sulama ve mini yağmurlama sistemleri ile sulamanın yapılması iyi olur.Kurak giden yıllarda çiçeklenme döneminde toprağın yeterince nemli tutulması önemlidir.

Hasattan hemen önce verilen su meyve iriliğini etkilese de meyve eti sertliği ve tat üzerinde olumsuz etki yapar. Ayrıca bu dönemdeki sulamalar ağaç sağlığını da olumsuz etkiler. Hasat sonrası sulama yeni oluşan çiçek gözlerinin gelişimi için faydalı olacaktır.

GÜBREME:

Gübrelemede şu noktalara dikkat edilmelidir:

- Toprak yapısı
- Sulama miktarı ve sulama şekli
- Ağaçların yaşı ve gelişme durumları
- Ağaçların verimliliği

Unutulmamalıdır ki en doğru gübreleme toprak tahlilleri sonucu yapılan gübrelemedir.

İki yılda bir dekara 2-3 ton yanmış ahır gübresi uygulanmalıdır. Verimdeki bir ağaca ortalama 2-3 kilo amonyom sülfat, 1 kg triple süper fosfat, 1 kg potasyum uygulanmalıdır.

Fosforlu ve potasyumlu gübreler sonbaharda uygulanmalıdır. Azotlu gübrelerin birinci uygulaması ilkbaharda, ikinci uygulaması çiçek dökümü sonrası, son uygulaması ise hasattan sonra yapılmalıdır.

Gerekliliği durumda yaprak gübreleri bitki besin elementi noksanlıklarında kullanılmalıdır.

BUDAMA:

Kiraz ağaçları dikine büyüyen ağaçlardır. Bu nedenle piramit veya değişik doruk dallı budama sistemleri tercih edilmelidir.

Kiraz ve vişnenin meyve türleri içinde en az budamaya ihtiyaç duyan türler olduğu unutulmamalıdır.

Dikimden sonraki birkaç yıl içersinde budama ile ana dallar iyice oluşturulduktan sonra yapılacak budamalar kuruyan tacın iç kısmını sıkıştıran çok zayıf büyüyen ve ana dallarla rekabet edebilecek obur dalları kesmekten ibarettir.

Fidan dikildiği yıl gözler iyice kabardığında 70-75 cm yükseklikteki uygun bir göz üzerindeki hafif eğimli tepe kesimi yapılmalıdır.

Tepesi kesilen fidana %2'lik bordo bulamacı uygulanmalıdır.

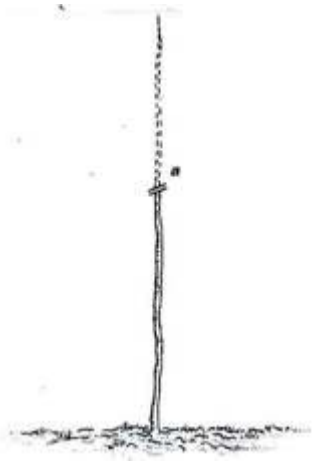
Gözler kabarıp sürgünler 2-3 cm' ye ulaşınca lidere rakip olabilecek, liderin altında ki 3-4 göz kopartılarak çıkartılmalıdır.

Ayrıca aşı noktasından 40 cm yüksekliğe kadar olan sürgünler ve gözlerde çıkartılmalıdır. Böylece fidan üzerinde lider göz ve ana dalları oluşturacak 4 göz bırakılmış olur. Seçilen dört ana dalın ana gövde üzerinde birbirinde 25-30 cm uzaklıkta ve ana gövde ile aralarındaki açının 45-60 derece olması sağlanmalıdır.

Kirazda dal açımı, ilk yıldan itibaren özellikle 3 yıl mutlaka yapılmalıdır. Dallar yere paralel konuma getirmeye çalışılmalıdır.

DİKİMDEN İTİBAREN FİDANDA YAPILACAK BUDAMA

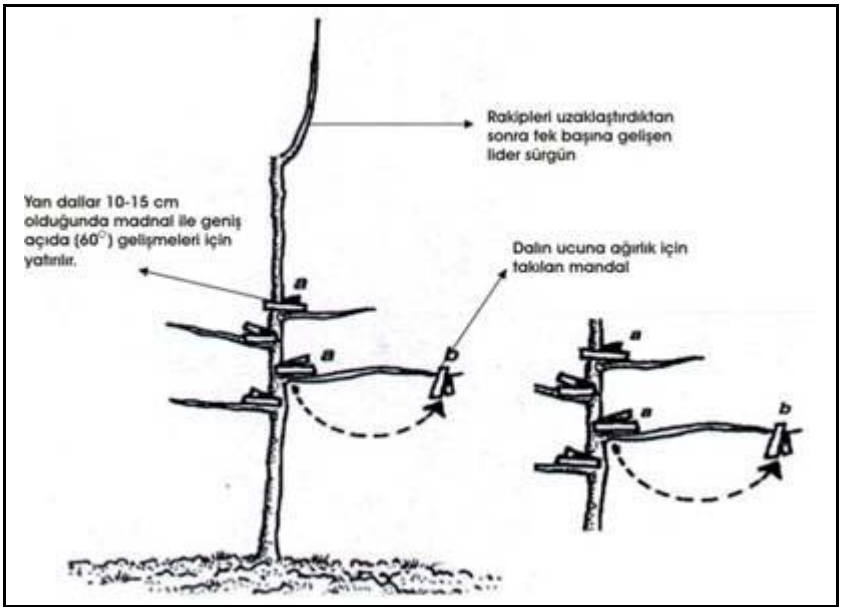
BİRİNCİ YIL BUDAMA

Şekil-1. İlk dikimden sonra kamçı halindeki fidanın kesim yapılırken aşı yerinden itibaren 70 cm.den tepe kesimi yapılır lider olarak bırakılacak gözün hakim rüzgara karşı gelmesine dikkat edilmelidir.

Şekil-2. Gözler kabarmaya başladıktan ve tercihen 2-3 cm sürgün oluştuktan sonra lidere rakip olabilecek 1,2,3. sıradaki gözler koparılır. Ayrıca aşı noktasından 40 cm yüksekliğe kadar bulunan gözler ve sürgünler koparılır. Böylece dallanma şekilde gösterilen (A) yere paralel olarak gelişmesi sağlanı**r.**

Şekil-3. İlk 40-60 cm'de oluşan dal grubundaki sürgünler 10-15 cm boya geldiklerinde değişik istikametlere yönelmiş en az 3-4 dal mandal ile geniş açılı olacak şekilde yatırılır. Bu sayede dal üzerinde erken meyve oluşumu temin edilmiş olur.

HASAT:

Hasat olgunluğuna erişmiş meyveler yani çeşide özgü renk, tad, aroma ve iriliğe ulaşmış meyveler sıcak olmayan saatlerde elle ve sapları ile toplanmalıdır.

Unutulmamalıdır ki erken hasatta meyveler istenilen tat, aroma ve iriliğe ulaşmamıştır. Geç kalındığında ise meyve yumuşar, sapları kurur ve yola dayanımı azalır.

Toplanan meyveler 3-5 kg lık sepet veya kovalar konularak taşınmalıdır. Bir işçi günde 50-100 kg kiraz toplayabilir.

Kiraz bahçesinde dekara 800-1000 kg'lık ürün başarı olarak kabul edilmelidir. Yüksek verimli çeşitlerde bu miktar 1500 kg kadar da çıkabilir.

KİRAZ HASTALIK ve ZARARLILARI:

Kirazlarda yaygın olarak görülen hastalıklar Bakteriyel kanser, dal yanıklığı ve Monilya'dır.

Kirazda en çok dikkat edilmesi gerekli zararlı kiraz sineğidir. Diğer zararlılardan kırmızı örümcek, kabuklu bitler, yazıcı böcek ve yaprak bükenler zaman zaman önemli sorunlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

Ayrıntılı bilgi için Tarım İl ve İlçe Müdürlükleri'ne başvurunuz.